



Bódis Kriszta

Van Helyed Alapítvány



Bódis Kriszta

Van Helyed Alapítvány

Az alapítványról

Bódis Kriszta az Alapítvány vezetője író, dokumentumfilmes és pszichológus. Művészként és szociál-pszichológusként is a társadalmi problémák kezelésével foglalkozik. Több mint tizenöt éves tevékenységének eredménye egy modellprogram kidolgozása, amit Alkotásközpontú modellprogramnak nevezett el. **Ez a modell nem íróasztal mellett született.** Settlement – az ózdi Hétes telepre beköltözve – végzett munka eredménye. Hétes Borsod megyében, Ózdon található roma telep, ahol nincs vezetékes víz, nincs megfelelő fűtés, nincs munka, és közel négyszáz hátrányos helyzetű, felhalmozott adóssággal küzdő, többségében munkanélküli ember él összezsúfolva kis területen rossz lakhatási, szociális és egészségügyi körülmények között. Jellemzően kevés az idős ember és sok a gyerekek.

A modellprogram a helyi viszonyok, a helyi kultúra résztvevő megfigyeléséből és a helyekkel kialakított bizalmi partnerségből fejlődött ki. Bódis Kriszta önkéntes aktivistaként telepieket és civileket mozgósított az országosan is jellemző problémák kezelésére. Az első években közel száz család kilakoltatását akadályozták meg, állami adósságkezelő programot dolgoztak ki, telep-rehabilitációs beavatkozásokat kezdeményeztek, adományokat gyűjtöttek és osztottak a rászoruló családoknak, alkotó tábort szerveztek a Hétes-telepen belül, hogy értékeremtő közösséget kovácsoljanak. **Bódis Kriszta az önkéntes munka sikerére alapozva 2011-ben életre hívta a Van Helyed Alapítványt.**

A modell és a módszer

Az itt folyó munkánk lényege, hogy az emberek elkezdtek hinni abban, hogy tetteikkel, kreativitásukkal és összefogással változásokat tudnak elérni, kitörési pontokat találhatnak a nyomorból.

Olyan közösség formálódott, akik **összefogtak** lakhatási körülményeik javítása érdekében, akik fürdőházat tudtak építeni, akik foci pályát tudtak létrehozni egy szeméttelep helyén. Akik gyerekeiket egymással versenyezve küldik az Alapítvány által működtetett iskolán kívüli oktatási programokra. Akik művészekkel együttműködve fesztiváldíjas kisfilmet vagy tévéadást tudnak készíteni, akik prezentálják az alapítványi munkát egy-egy konferencián, és még sorolhatnánk a pozitív változásokat.

Az Alkotásközpontú szociális és integrációs modell Hétes-telepi gyakorlatában egy helyen, egymásra épülő beavatkozásokkal mutatjuk meg, hogyan lehet eredményesen és komplex módon kezelni a társadalmi hátrányokat. Innovatív munkánkat nemzetközi szinten a SozialMarie díjjal is elismerték.

Ahol tartunk

A folyamatos jelenlétet szándékunk szerint idővel fölváltja azoknak a munkája, akik a támogatott közösségen belül átveszik tőlünk a feladatokat. Hosszú távú cél, hogy ezek a közösségek öngondoskodóvá tudjanak válni. Ezzel az Alapítvány szélesítheti tevékenységét a többi szegregátumban élő közösség felé. Az Alkotásközpontú modellprogram módszereit más kirekesztett közösségekben és roma telepeken is alkalmazzák. Az alapítvány önkéntesei a tanult módszereket továbbviszik és az ország más telepein létrehozott szervezetek rehabilitációs munkájában adaptálják. A modellprogramot és az Alapítvány tevékenységét nemzetközi figyelem kíséri. Számos szakember és szakpolitikus szervezett látogatást és konferenciát hozzánk. Javaslataink elérnek a törvényhozás és az integrációs kormányzati szakpolitika legmagasabb szintjeire.



A fotókat a Van Helyed Filmes és Média műhely résztvevői készítették.

A munka

A settlement szociális munka egy beilleszkedő szervezet tevékenysége. A telepre beköltöző szociális munkás és civil szervezet „együtt él” a helyiekkel, és feltérképezi a problémákat. Szociális diagnózist állít fel. A helyiekkel kialakított személyes és bizalmi, partneri kapcsolat lehetővé teszi, hogy az elért eredmények fenntarthatóak legyenek.

Alkotásközpontú foglalkozások: a közösség tagjai műhelyekbe szerveződve különféle műfajokban hoznak létre alkotásokat. Az értékteremtő munka fejleszti a közösséget, az önismeretet, fejlődésre, változásra készítet, és eszköze a tanulásnak. Aki alkot, értéket teremt. Aki értéket teremt, az vigyáz rá és megtanulja a mások által teremtett értéket is megőrizni. **A Bódis Kriszta vezetésével a Filmes Média Műhely az Alkotásközpontú foglalkozások mintája.** A Van Helyed Filmes Média Műhely országosan eddig egyedülálló kezdeménye-

zés. Originalitása abban áll, hogy nem egy-egy filmes projektet valósít meg hátrányos helyzetű csoportok bevonásával vagy szereplésével, hanem a **közösségi művészeti alkotó munkát és a művészeti nevelést egyszerre valósítja meg**. A filmes és média tevékenység eszköze az egyéni és közösségi képességek fejlesztésének. Része az Alapítvány komplex integrációs munkájának.

A VH FM Paradigmaváltó, mert a mai tendencia szerint a marginális csoportok megjelenítése illusztratív és sztereotipikus a művészetben és a médiában egyaránt, hiszen többnyire a kivülállóságukat megőrző művészek és újságírók tárgyként használják ezt a társadalmi csoportot a nyomor pusztá bemutatására, a részvét vagy a szolidaritás felkeltésére. Ezzel a „szociopornografikus” iránnyal szemben a műhely radikális munkássága azt bizonyítja, hogy alkotói pozícióba emelve a marginális közösségeket, munkájukat megfelelően mentorálva, hitelesebb képet adhatnak magukról, és helyzetükről, mint a külső szemlélők. **Ezzel együtt egyenrangú részévé válnak egy – számukra addig elérhetetlen, vagy be nem fogadó – társadalmi, művészeti közegnek.**



Életkörülmények javítása a foglalkoztatástól az oktatásig a társadalmi befogadás és integráció érdekében: egy szegregátumban halmozott problémákkal szembesülünk, ezért egyiket nem lehet megoldani a másik nélkül, ez kudarcokkal tarkított tanulási folyamat és küzdelem eredménye. Célunk, hogy a szegregátumok és a benne élők marginalitása oldódjon, majd megszűnjön, és az itt élők visszakerüljenek a társadalom vérkeringésébe. Ehhez a foglalkoztatásuktól a mindennapi problémáikon át a lakhatási viszonyaik javításán keresztül az empowerment-ig komplex munkát végzünk.

Együttműködések kialakítása, adományozás: a fenntarthatóság egyik garanciája, hogy az önkormányzattal, a szociális és oktatási intézményekkel rendszeres kapcsolatban vagyunk. Támogatói tevékenységünk része, hogy adományainkat az ózdi iskoláknak, óvodáknak és szociális intézményeknek ajánljuk fel.

Önkéntesek bevonása és képzése: önkénteseink olyan szakemberek, akik szakmai tudásukkal járulnak hozzá a modellprogramhoz. Képzésük a gyakorlatban történik, vezetésünkkel és szupervízióval. Az önkéntesség helyi formái is kialakultak, az önkéntesek munkája példaként hatott a telepen élőkre. Száznál több regisztrált önkéntesünk van.

Munkánk eredményei

Infrastruktúra: A telepen az áramszolgáltató együttműködésével több mint 20 év után sikerült visszavezetni a **közvilágítást**. Továbbá az állam, a szolgáltató és a helyiek összefogásával minden lakásban teljes vezetékcsere-t végeztünk, majd mindegyik házba fűlszereltük az előrefizetős, **kártyás villanyórákat**. Az életveszélyes és illegális áramvételezést így sikerült

megszüntetni. Néhány, a projektben foglalkoztatott helyi lakos mellett a telepen élő férfiak brigádokba szerveződve, kaláka munkában végezték el a belső felújításokat. Vízvezető csatorna építése, a házak vizesedésének megszüntetése.

Egészségügy, szociális szolgáltatás: Az **állandó szociális** munkás jelenlétnek köszönhetően napi szintű jelző rendszert építettünk ki a helyi házi orvosokkal, védőnőkkel és a kórházzal. A szűréseken, kötelező védőoltásokon, tanácsadáson való megjelenést maximalizáltuk. A csótány- és rágcsálóirtást az utóbbi négy évben különböző támogatásokból finanszírozva félévente rendszeresen végre tudtuk hajtani az egész telepen. **GSK gyógyszergyártó** cég támogatásával két éven keresztül vény nélküli, illetve vényköteles gyógyszereket biztosítottunk az ózdi kórház patikájával és **a házi orvosokkal együttműködve**. A gyógyszerek listáját helyi orvosok javaslatára, az igényeknek megfelelően dolgoztuk ki. A **közösségi fürdőház/mosoda** megépítésével napi szintű tisztálkodási és mosási lehetősége lett a telepen élőknek. A hidegebb téli hónapokban az iskolába-, óvodába-, munkába járást állandó ruha adományok **gyűjtésével és célzott szétosztásával** támogatjuk, mérsékelve így a gyerekek, felnőttek megfázásból eredő szövődményes megbetegedéseit. – „**Telep doktor**” programunk során havonta önkéntes orvosok (gyerekorvos, belgyógyász, kardiológus, pulmonológus stb.) látogatnak a telepre és a környező telepekre, hogy egészségügyi és életvezetési tanácsadást adjanak, leletek és zárójelentések értelmezésében segítenek, valamint megfelelő szakorvosi ellátáshoz irányítsák a rászorulókat.

Lakhatás, adósságrendezés: Az első nagy felújítási hullámban a helyiek **önkéntes munkában** vakolták, festették, aljzat-betonozták, szigetelték házaikat, illetve helyrehozták életveszélyessé vált lépcsőiket. Elértük, hogy a befektetett anyag és munka költségét a helyi ingatlankezelő jóváírta lakbértartozásokból, így öt családnak lett bérlői jogviszonya, illetve **a háztartások 90%-a lenullázta aktuális tartozását**. A lakbér- és egyéb közüzemi tartozások mérséklése, részletekben történő fizetésének lehetősége folyamatos feladat. Állandó szociális munkás jelenléttel támogatjuk a családok fizetési hajlandóságát, folyamatosan megbeszélve, hogy mikor, milyen befizetés szükséges a végrehajtás elkerüléséhez. A törvényadta lehetőségekkel élve a két telepi kerti csapat **sikerült közkúttá átminősíttetni**, így a szociális alapellátást fedező vízmennyiség díja már nem terheli a telepi családokat. A **jogviszonyok tisztázásával** több család jogosulttá vált a lakásfenntartási támogatásra, amelyet tüzelőre fordíthattak. Az **alapítvány jogosultságot szerzett közérdekű önkéntes munka szervezésére**, így a törvény szerint a szociális segélyhez kötelező évi harminc napot minden olyan telepi le tudja dolgozni, aki egyébként nem jut helyben semmilyen munkalehetőséghez. A telepi önkéntesek például a telep takarításában, a mosoda üzemeltetésében, adományok szállításában és raktározásában vesznek részt. Az **önkormányzattal együttműködve** kezdeményeztük egy adósságkezelő munkacsoport fölállítását. A helyben közmunkát szervező városi céggel és az ingatlankezelővel megállapodás született, melynek értelmében a lakbérrel, szemétdíjjal tartozók a közmunkából származó jövedelmükből általuk vállalt összeget levonathatják adósságukból. Az együttműködni kívánó adósok előnyben részesülnek a közmunkahelyek kiosztásakor. Magánszemélyek célzott adományából működtetett **mikro-hitel** programunk segítségével számos esetben sikerült megelőzni uzsorakölcsönök felvételét temetés, gyógyszer, pénzbüntetések, utazás, élelmiszer, ruházat anyagi fedezetéhez.

Foglalkoztatás: Saját projekteken belül **célunk, hogy minél több roma, hátrányos helyzetben élő foglalkoztatottunk legyen**, a szociális munkában és a telep rehabilitációjában

telepi segítőköt, az infrastrukturális fejlesztések során helyi segéd- és betanított munkásokat, az oktatásban helyi koordinátorokat alkalmazunk az aktuális projektek költségvetéséből. Közmunkába és a START közmunkaprogramba kerülést **a munkaügyi központokkal és önkormányzattal együttműködve** segítjük. Munkakeresésben való segítségnyújtásunk kiterjed az önéletrajz-írásra, a kapcsolatfelvételtre a munkáltatókkal, és lehetőség szerint az utaztatás támogatására.

Oktatás, szabadidő, sport:

Önkénteseink heti két nap **fejlesztő, korrepetáló foglalkozásokat** tartanak különböző korosztályú gyerekeknek. Önkénteseink között van: fejlesztő pedagógus, informatikus, matematika szakos, magyar szakos tanár, zenepedagógus hallgató. **Jelzőrendszert** építettünk ki az oktatási intézményekkel. Ennek köszönhetően azonnal értesülünk a gyerekeket érintő problémákról, lemaradásokról,



sikerekről. A gyerekek hiányzása az intézményvezetők visszajelzései alapján nagy mértékben csökkent, eredményeik javulnak. Alkotásközpontú foglalkozásaink eredménye, hogy az állandó részt vevő gyerekek könnyebben, magabiztosabban nyilvánulnak meg iskolai órákon is. Filmes médiaműhelyünk több díjnyertes alkotást hozott létre. A gyerekek évről évre megtapasztalják, hogy a folyamatos sikerélmény, a pozitív visszajelzés a koncentrált, kooperatív munka eredménye. Fociedzésre járnak a kamasz és a felnőtt, fiatal felnőtt korosztályos csapataink. Az edzéseket helyi sportedzők tartják. Negyedik éve futó **kiskert programunk** hagyománnyá vált, a kezdeményezésben kivétel nélkül minden család részt vesz. A kertek felásása után a megkapott vetőmagot, krumplit mindenki elveti és gondozza, megbecsüli. 2007 óta, immár a telepiekkel közösen – rendezzük meg a **settlement nyári alkotó táborokat**. A kulturális programokban, alkotó foglalkozásokon, a közös ünnepi eseményekben, koncerteken, képzőművészeti, színházi, filmes akciókban mindenki ott van, részt vesz. A programok középpontjában a gyermekek és fiatalok állnak, de a korcsoportok, generációk kölcsönhatására építünk, és foglalkozunk a család egészével. A tábor eredetiségét az adja, hogy a szegregátumon belül zajlik, de bevonzza a városból, az országból, sőt külföldről is azokat, akik egyébként soha nem voltak még roma telepen. Közel száz helyi és külsős önkéntes aktivista, szakember dolgozik a program során. A tábor nem „nyomorszaferi”, hanem a látogatók és az ott élők közös munkájának eredménye egyúttal közös élmény. A hétesiek a **„boldogság völgyének”** hívják ilyenkor a telepet, amikor egyenrangú emberként, a közös munka és ünneplés során fölülelemelkedhetnek a túlélésre kényszerítő mindennapokon.

